

«Άθλια, άθλια, άθλια συνταγή...»: Περιπτώσεις αγένειας σε ελληνικά ιστολόγια συνταγών

Αγγελική Τζάννε

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

atzanne@enl.uoa.gr

Abstract

This study is concerned with impoliteness in digital communication. Focusing on the discourse of comments in Greek food blogs, this paper is the first to examine impoliteness in the specific digital context. The paper draws upon the theoretical model of impoliteness as presented in Garcés-Conejos Blitvich (2010) with the aim to identify the different forms and strategies of impoliteness, as well as to establish the functionality of this type of behaviour, in the data. It is argued that the cases of impoliteness identified in Greek food blogs are closely related to bloggers' negotiation of power relations in the encounter.

Keywords: direct impoliteness, indirect impoliteness, food blogs, identity construction, power relations

1 Εισαγωγή

Σύμφωνα με τους Locher και Bousfield (2008: 3), αγένεια είναι η συμπεριφορά που προσβάλλει το πρόσωπο ατόμων που συμμετέχουν σε μία συγκεκριμένη επικοινωνιακή περίσταση. Σε άλλη μελέτη, ο Culpeper (2011: 23) ορίζει την αγένεια ως «μία αρνητική στάση σε συγκεκριμένες συμπεριφορές που εμφανίζονται σε συγκεκριμένα περιβάλλοντα». Όπως σημειώνει ο ίδιος (Culpeper 2011: 23), οι συμπεριφορές αυτές θεωρούνται αγενείς «όταν έρχονται σε αντίθεση με τις αναμενόμενες, τις επιθυμητές ή τις πρόπουσες συμπεριφορές σε αυτά τα περιβάλλοντα», προσθέτοντας ότι τέτοιες συμπεριφορές προσβάλλουν, ή θεωρείται ότι προσβάλλουν, τουλάχιστον ένα από τα άτομα που συμμετέχουν στη συγκεκριμένη διάδραση.

Οι μελέτες που ασχολούνται με την αγένεια έχουν στην πλειονότητά τους αντλήσει τα δεδομένα τους από επικοινωνιακά περιβάλλοντα όπως η εκπαίδευση νεοσύλλεκτων στρατιωτών ή η επίδοση κλήσης για παράνομη στάθμευση από υπαλλήλους της δημοτικής αστυνομίας (Culpeper 1996, Culpeper, Bousfield και Wichmann 2003, Bousfield 2008), στα οποία το συγκεκριμένο φαινόμενο είναι αναμενόμενο ή/και αποδεκτό. Μελέτες έχουν γίνει επίσης σε επικοινωνιακές περιστάσεις όπου η αγένεια είναι σεναριογραφημένη, όπως στην τηλεοπτική εκπομπή «Ο πιο αδύναμος κρίκος» (Culpeper 2005), στην οποία ο/η παρουσιαστής/τρια προσβάλλει και μειώνει τους/τις συμμετέχοντες/ουσες σε περίπτωση λανθασμένων απαντήσεων. Τα κύρια χαρακτηριστικά αυτών των επικοινωνιακών περιστάσεων είναι ο θεσμικός τους χαρακτήρας, από τον οποίον απορρέουν προκαθορισμένες σχέσεις ισχύος μεταξύ των ατόμων που συμμετέχουν, και η χρήση ποικίλων στρατηγικών αγένειας από τα πιο ισχυρά προς τα πιο αδύναμα άτομα της εκάστοτε περίπτωσης. Όπως δε έχει υποστηριχθεί (Culpeper 2011: 217), ακόμα και στα περιβάλλοντα όπου αναμένεται να υπάρχει αγένεια, έχει διαπιστωθεί ότι η αγενής λεκτική συμπεριφορά εκλαμβάνεται ως προσβλητική.

Η πρακτική του να μελετάται η αγένεια σε περιβάλλοντα στα οποία είναι αναμενόμενη είναι σε κάποιο βαθμό κατανοητή, καθώς, όπως επισημαίνει ο Culreper (2011: 9), στις καθημερινές επαφές μας η παρουσία της αγένειας είναι σχετικά σπάνια και επομένως είναι δύσκολο να συλλεχθεί προς μελέτη. Η πρακτική αυτή όμως έχει γίνει αντικείμενο κριτικής (βλ. π.χ. Locher και Watts 2005, Garcés-Conejos Blitvich 2018), αφενός γιατί κατά μία έννοια «υπεραπλουστεύει τον εντοπισμό περιπτώσεων αγένειας» (Garcés-Conejos Blitvich 2018: 121), και αφετέρου γιατί κατ' αυτόν τον τρόπο δεν διερευνάται διεξοδικά το φαινόμενο της αγένειας στην καθημερινή επικοινωνία.

Επιχειρώντας να στραφεί σε περιβάλλοντα τα οποία να μην υπεραπλουστεύουν τη διερεύνηση της αγένειας στην επικοινωνία, αλλά και επιθυμώντας να ανταποκριθεί στην ερευνητική πρόσκληση της Graham (2019: 311) για ενδελεχή μελέτη των συγκρούσεων στη διαδικτυακή διάδραση, η παρούσα μελέτη επικεντρώνεται στη διερεύνηση της αγένειας σε ένα διαδικτυακό περιβάλλον μη θεσμικής, φυσικής επικοινωνίας, στο οποίο δεν εμπλέκεται σεναριογραφημένος λόγος, ούτε προκαθορισμένοι ρόλοι ή σχέσεις ισχύος μεταξύ των συμμετεχόντων/ουσών. Πιο συγκεκριμένα, η μελέτη μου εστιάζει στις περιπτώσεις αγένειας που εντοπίζονται σε ιστολόγια συνταγών, ένα επικοινωνιακό περιβάλλον που έχει χαρακτηριστεί ως ένας νέος τρόπος ανταλλαγής πληροφοριών σχετικά με το φαγητό από μη επαγγελματίες του χώρου (Lofgren 2013). Τα ιστολόγια συνταγών έχουν μελετηθεί σε σχέση με την κατασκευή ταυτοτήτων (π.χ. McGaughey 2010, Lofgren 2013), αλλά έως τώρα δεν έχουν διερευνηθεί υπό το πρίσμα της αγένειας. Έχει μάλιστα διαπιστωθεί (Tzanne 2019) ότι στα ελληνικά ιστολόγια συνταγών υπάρχουν πολλές περιπτώσεις ευγένειας, οι οποίες πιθανότατα αποσκοπούν στη δημιουργία ενός φιλικού κλίματος μεταξύ των συμμετεχόντων/ουσών.

Στις ήδη υπάρχουσες μελέτες, η συχνή συσχέτιση της αγένειας με την προσβολή δημιουργεί την ανάγκη να διευρύνουμε το πεδίο της έρευνας και να εξετάσουμε το ευρύτερο φάσμα της λειτουργικότητας της αγένειας στην καθημερινή επικοινωνία. Στο πλαίσιο αυτό, έχει συζητηθεί η μεγάλη συνάφεια της ευ/αγένειας με την κατασκευή κοινωνικών ταυτοτήτων (Garcés-Conejos Blitvich 2009, Garcés-Conejos Blitvich και Sifianou 2017, Garcés-Conejos Blitvich 2018). Πιο συγκεκριμένα, η Garcés-Conejos Blitvich (2009) ισχυρίζεται ότι οι κοινωνικές ταυτότητες και η ευ/αγένεια συναντώνται στο επίπεδο του λόγου, ειδικότερα στους ρόλους που ενσαρκώνουν οι συμμετέχοντες/ουσες μέσω των γλωσσικών επιλογών που κάνουν. Επίσης, σε άλλη μελέτη, οι Garcés-Conejos Blitvich και Sifianou (2017) επιβεβαιώνουν ότι η ευ/αγένεια μπορεί να μελετηθεί ως δείκτης της κατασκευής ταυτοτήτων, ενώ τονίζουν την ανάγκη για περισσότερη έρευνα σε αυτόν τον τομέα. Επιδιώκοντας να ανταποκριθεί στις παραπάνω ερευνητικές ανάγκες, η παρούσα μελέτη συζητά την κατασκευή ταυτοτήτων στο πλαίσιο της λειτουργικότητας της αγενούς συμπεριφοράς στα σχόλια ελληνικών ερασιτεχνικών ιστολογίων συνταγών.

Η έρευνά μου εξετάζει τα σχόλια που αναρτώνται στα ιστολόγια συνταγών με βάση το θεωρητικό πλαίσιο για την αγένεια, όπως παρουσιάζεται από την Garcés-Conejos Blitvich (2010), και επιχειρεί να διαπιστώσει εάν (και) στο συγκεκριμένο περιβάλλον εμφανίζονται περιπτώσεις αγένειας, τι στρατηγικές εμπλέκουν και πώς λειτουργούν οι περιπτώσεις αυτές στη συγκεκριμένη περίπτωση. Σκοπός της μελέτης είναι να εξετάσει τη συνάφεια μεταξύ των στρατηγικών αγένειας που ανιχνεύονται στα δεδομένα και της κατασκευής ταυτοτήτων των εμπλεκόμενων. Δεδομένου ότι σε κάθε επικοινωνιακή κατάσταση οι συμμετέχοντες/ουσες συνδέονται με κάποιες σχέσεις ισχύος, η ερευνητική μου υπόθεση είναι ότι σε ένα περιβάλλον όπως τα ιστολόγια συνταγών από ερασιτέχνες, όπου δεν υπάρχουν προκαθορισμένες σχέσεις

θεσμικής ισχύος, οι συμμετέχοντες/ουσες χρησιμοποιούν διάφορες στρατηγικές αγένειας προκειμένου να κατασκευάσουν συγκεκριμένες κοινωνικές ταυτότητες και να διαπραγματευτούν την κατανομή της ισχύος στη διάδραση.

2 Ταυτότητες στα ελληνικά ερασιτεχνικά ιστολόγια μαγειρικής

Είναι πλέον ευρέως αποδεκτό ότι η ταυτότητα είναι κάτι που οι άνθρωποι κατασκευάζουν στις κοινωνικές δραστηριότητες και όχι κάτι που οι ίδιοι είναι. Με άλλα λόγια, οι ταυτότητες παραπέμπουν σε μια διαδικασία και όχι σε ένα δεδομένο ή στατικό χαρακτηριστικό (Duszak 2002). Προκειμένου να κατασκευάσουν μια διαδικτυακή ταυτότητα, οι άνθρωποι φιλτράρουν προσεκτικά τις ταυτότητες εκτός διαδικτύου, ώστε να προβάλουν μια συγκεκριμένη εικόνα του εαυτού τους στον ψηφιακό κόσμο (Hine 2000). Τα ιστολόγια συνταγών, ένα καθιερωμένο κειμενικό είδος (Swales 1990), παραπέμπουν σε μια κοινότητα πρακτικής (Eckert και McConnell-Ginet 1992) της οποίας τα μέλη ενδιαφέρονται για τη μαγειρική. Επομένως, η διαδικτυακή κατασκευή ταυτότητας σε ιστολόγια μαγειρικής αφορά εκείνους/ες που θέλουν να παρουσιαστούν ως ειδήμονες της μαγειρικής (McGaughey 2010).

Ένα είδος ταυτοτήτων που εντοπίζεται στα ελληνικά ιστολόγια συνταγών σχετίζεται με το γεγονός ότι οι συμμετέχοντες/ουσες αναρτούν ως επί το πλείστον συνταγές που είτε είναι παραδοσιακές, και επομένως ευρέως γνωστές, είτε είναι δημιούργημα άλλων και απλώς αναπαράγονται στο ιστολόγιο με αναφορά στην πηγή τους (π.χ., «αυτή τη συνταγή μου την έδωσε μια θεία μου», ή «Από το βιβλίο της Εύας Βουτσινά για το ψωμί»). Τα άτομα αυτά κατασκευάζουν την ταυτότητα αυτού που αποκαλώ *αναπαραγωγό* συνταγών. Από τη μελέτη των δεδομένων μου προκύπτει ότι οι αναπαραγωγοί προσπαθούν να είναι αξιόπιστοι/ες, αναφέροντας με ακρίβεια τις πηγές τους.

Μια άλλη ταυτότητα που κατασκευάζεται στα ελληνικά ιστολόγια συνταγών είναι εκείνη που αποκαλώ *τροποποιητές/τριες* συνταγών και αφορά άτομα που αναρτούν δικής τους έμπνευσης τροποποιήσεις σε ήδη γνωστές συνταγές. Αυτή η ταυτότητα πραγματώνεται γλωσσικά όταν οι αναρτητές/τριες της συνταγής δηλώνουν σαφώς την τροποποίηση στην παρουσίαση της συνταγής (π.χ. «τη συνταγή την προσάρμοσα στις προτιμήσεις της οικογένειάς μου»), ή την υποδηλώνουν μέσω των γραμματικών δομών που χρησιμοποιούν, δηλαδή παρουσιάζοντας τους εαυτούς τους ως «δράστες» σε διαδικασίες δράσης («*πρόσθεσα λίγο τυρί*»).

Τέλος, κάποια άτομα δημιουργούν την ταυτότητα του/της *δημιουργού* συνταγών δηλώνοντας ρητά ότι το πιάτο που δημοσιεύουν είναι δική τους δημιουργία (π.χ. «αυτή την ομελέτα την εμπνεύστηκα μόνη μου»). Σε γενικές γραμμές, όμως, οι ταυτότητες που απαντώνται συνήθως στα δεδομένα μου είναι αυτές των αναπαραγωγών και των τροποποιητών/τριών, προφανώς λόγω του ερασιτεχνικού χαρακτήρα των ιστολογίων που εξετάζω.

Δεδομένου ότι η ικανότητα και οι γνώσεις σε ένα αντικείμενο προσδίδουν κύρος και ιεραρχικά ανώτερη θέση (Locher 2004), θεωρώ ότι οι ταυτότητες που ανέφερα προηγουμένως διαβαθμίζονται σε επίπεδα, με τους/τις αναπαραγωγούς να καταλαμβάνουν τη χαμηλότερη θέση, τους/τις τροποποιητές/τριες μια υψηλότερη θέση, και τους/τις δημιουργούς την πιο υψηλή. Οι θέσεις αυτές συνοδεύονται από μεγαλύτερη ή μικρότερη ισχύ κατά περίπτωση, την οποία μπορεί οι ανώτεροι/ες να επιλέξουν να ασκήσουν προς όσους/ες θεωρούν ότι είναι κατώτεροι/ες (Locher 2004). Ο ρόλος αυτών των ταυτοτήτων είναι πολύ σημαντικός προκειμένου να

κατανοήσουμε γιατί μερικά σχόλια εκλαμβάνονται (ή μπορεί να εκληφθούν) ως προσβλητικά και γιατί οι συμμετέχοντες/ουσες αντιδρούν με τον τρόπο που αντιδρούν.

3 Στρατηγικές αγένειας και εντοπισμός προσβλητικών σχολίων

Όπως ισχυρίζεται ο Culpeper (2011: 22), η αγένεια σχετίζεται άμεσα με την οπτική και τη στάση ενός ατόμου, καθώς εξαρτάται από το πώς το άτομο αυτό εκλαμβάνει κάτι που λέγεται ή γίνεται στο πλαίσιο της κατάστασης που βιώνει. Στη μελέτη του, ο Culpeper (2011) επισημαίνει ότι για να χαρακτηριστεί μία λεκτική συμπεριφορά ως αγενής, δεν αρκεί η γλωσσική της μορφή, αλλά η αξιολόγησή της ως τέτοια από τους/τις αποδέκτες/τριες της συγκεκριμένης συμπεριφοράς. Με άλλα λόγια, ένα εκφώνημα είναι αγενές μόνο εάν ο/η αποδέκτης/τρια του το εκλάβει ως αγενές.

Τα σχόλια που περιέλαβα στο σώμα δεδομένων της παρούσας μελέτης είναι ως επί το πλείστον σχόλια για τα οποία υπάρχουν γλωσσικές ενδείξεις ότι ερμηνεύθηκαν ως αγενή και προσβλητικά από κάποιο από τα εμπλεκόμενα άτομα. Όταν όμως τέτοιες γλωσσικές ενδείξεις απουσιάζουν, ο εντοπισμός αγένειας σε σχόλια γίνεται από την ερευνήτρια ως «νόμιμη αναλύτρια» (Holmes 2005) του συγκεκριμένου σχολίου. Η σημασία της συμμετοχής του/της ερευνητή/τριας στην αξιολόγηση αγενών συμπεριφορών υποστηρίζεται και σε άλλες μελέτες (π.χ. Haugh 2007), οι οποίες θέτουν ως απαραίτητη προϋπόθεση τη διεξοδική ανάλυση του γλωσσικού και καταστασιακού περιβάλλοντος των περιπτώσεων αυτών με βάση τις σχετικές θεωρίες περί αγένειας.

Οι περιπτώσεις αγένειας που εντοπίστηκαν στα δεδομένα μου αναλύθηκαν και κατηγοριοποιήθηκαν με βάση το τροποποιημένο θεωρητικό πλαίσιο στρατηγικών αγένειας της Garcés-Conejos Blitvich (2010). Ο πίνακας που ακολουθεί παρουσιάζει ενδεικτικά κάποιες από αυτές τις στρατηγικές.

<i>Άμεση αγένεια</i>	<i>Έμμεση αγένεια</i>
<p><i>Θετική αγένεια</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • αγνοώ/αποπαίρνω τους άλλους • αποκλείω κάποιον από μία δραστηριότητα • διαχωρίζω τη θέση μου από τους άλλους • δείχνω αδιαφορία και έλλειψη κατανόησης • κάνω τους άλλους να αισθανθούν αμηχανία • επιδιώκω τη διαφωνία • αποκαλώ τους άλλους με υβριστικούς όρους <p><i>Αρνητική αγένεια</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • εκφοβίζω • υποτιμώ, περιφρονώ, γελοιοποιώ • εισβάλλω στο χώρο των άλλων • συνδέω κάποιον/α με ένα αρνητικό χαρακτηριστικό • εμποδίζω ή μπλοκάρω τους άλλους λεκτικά ή σωματικά 	<p>Υποδηλούμενη αγένεια</p> <p>Ειρωνεία</p> <p>Απουσία ευγένειας</p>

Πίνακας 1 | Στρατηγικές αγένειας (Garcés-Conejos Blitvich 2010: 72)

Ο βασικός λόγος για τον οποίον ακολουθώ αυτό το μοντέλο είναι ότι οι τροποποιήσεις και η κατηγοριοποίηση των στρατηγικών αγένειας βασίζονται σε

αυθεντικά δεδομένα από τη διαδικτυακή διάδραση, ενώ διατηρούνται οι στρατηγικές θετικής και αρνητικής αγένειας ως υποκατηγορίες της άμεσης αγένειας, η οποία διαχωρίζεται από την έμμεση αγένεια, τον σαρκασμό και την απουσία ευγένειας.

4 Μεθοδολογία

Τα σχόλια που εξετάζω στη μελέτη μου έχουν αναρτηθεί από άτομα που ασχολούνται με τη μαγειρική ερασιτεχνικά. Τα ιστολόγια επαγγελματιών (π.χ. Άκης Πετρετζίκης, Αργυρώ Μπαρμπαρήγου) δεν τα περιέλαβα στη μελέτη γιατί εμπλέκουν επαγγελματίες και άρα προκαθορισμένους ρόλους και σχέσεις ισχύος μεταξύ αναρτητών/τριών και σχολιαστών/τριών, τα οποία πιθανόν επηρεάζουν τη φυσική και αυθόρμητη επικοινωνία.

Προκειμένου να εξασφαλιστεί η απόλυτη συνάφεια των ιστολογίων από τα οποία άντλησα τα δεδομένα μου, στη μελέτη μου εστίασα σε ιστολόγια συνταγών με το όνομα «(Οι) συνταγές της...», με τη φράση να συμπληρώνεται με τα μικρά ονόματα γυναικών (της Άννας, της Κατίνας), αλλά και δύο γυναικείων ρόλων που είναι γενικά συνδεδεμένα με τη σίτιση της ελληνικής οικογένειας (της μαμάς (μου), της γιαγιάς). Στη συνέχεια, από τη μελέτη εξαιρέθηκαν όσα ιστολόγια δεν είχαν σχόλια, ή είχαν κάποιο τεχνικό πρόβλημα στην εμφάνιση σχολίων (για παράδειγμα, ένα ιστολόγιο είχε τα ίδια ακριβώς σχόλια σε όλες τις συνταγές). Τα ιστολόγια από τα οποία συνέλεξα τα δεδομένα μου ήταν 7 και ο συνολικός αριθμός των σχολίων που εξετάστηκαν ήταν 2328.

Από τα δεδομένα μου απέκλεισα σχόλια τα οποία παρείχαν ενδείξεις ότι αναρτητής/τρια και σχολιαστής/τρια γνωρίζονται ή έχουν φιλικές σχέσεις εκτός διαδικτύου, με σκοπό να μην επηρεάσει το ιστορικό της εκτός διαδικτύου γνωριμίας τους τη διαπραγμάτευση σχέσεων ισχύος στη μεταξύ τους διαδικτυακή επικοινωνία. Γενικά, προσπάθησα να συλλέξω σχόλια τα οποία να είναι περιπτώσεις αυθεντικής και αυθόρμητης επικοινωνίας μεταξύ ανθρώπων που διαπραγματεύονται και οικοδομούν τους ρόλους τους και τις συνακόλουθες σχέσεις ισχύος για τους σκοπούς της συγκεκριμένης διαδικτυακής δραστηριότητας.

Στα σχόλια που παρουσιάζω στην παρούσα μελέτη, έχω διατηρήσει τον τρόπο γραφής (Greeklish, τυπογραφικά λάθη ή ανορθογραφίες), τη σύνταξη και τη στίξη. Επίσης, όλα τα ονόματα των συμμετεχόντων/ουσών έχουν αντικατασταθεί από ψευδώνυμα. Η πρακτική αυτή συνάδει με την αναφορά για θέματα ηθικών κανόνων στη διαδικτυακή έρευνα, όπως αυτά παρουσιάστηκαν από την Ένωση Διαδικτυακών Ερευνητών/τριών το 2012¹.

5 Περιπτώσεις αγένειας σε ελληνικά ιστολόγια συνταγών

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζω τρία σχόλια στην ίδια συνταγή, σε μορφή «αλυσίδας» (Bou-Franch, Lorenzo-Dus και Garcés-Conejos Blitvich 2012), τα οποία συναποτελούν μία περίπτωση διάδρασης (σχόλιο-απάντηση-ανταπάντηση) μεταξύ της αναρτήτριας *sintagesnanas* και του σχολιαστή *Άνθρωπος χωρίς πρόσωπο*.

Άνθρωπος χωρίς πρόσωπο • [6 years ago](#)

¹ <https://aoir.org/reports/ethics2.pdf>

μόλις σημείωσα την συνταγή! θα την δοκιμάσω απο βδομάδα. Κρίμα που τσιγαρίζεις το κρεμμύδι με λάδι... καλύτερα να το αχνίζεις με το νερό! Αλήθεια ποιο υλικό πιστεύεις οτι οφείλεται στην μυρωδιά αυτού του φαγητού;;;

[sintagesnanas](#) [Mod Άνθρωπος χωρίς πρόσωπο](#) • [6 years ago](#) • edited

Πολύ καλή η ιδέα να αχνίσω το κρεμμύδι θα το δοκιμάσω σίγουρα την επόμενη φορά. Αν και δεν χρησιμοποιώ το τσιγάρισμα με τον παραδοσιακό τρόπο. Απλά ψήνω το κρεμμύδι σε δύο κουταλιές ελαιόλαδο περίπου μέχρι να γίνει διάφανο. Ευχαριστώ για τη συμβουλή! Όσο για το άρωμα νομίζω ότι το κύμινο είναι αυτό που προσδίδει τη χαρακτηριστική γεύση σε αυτό το πιάτο.

[Άνθρωπος χωρίς πρόσωπο](#) [sintagesnanas](#) • [6 years ago](#) • edited

χαχα με έκανες και γέλασα λίγο...έχεις χιούμορ "Αν και δεν χρησιμοποιώ το τσιγάρισμα με τον παραδοσιακό τρόπο. Απλά ψήνω το κρεμμύδι σε δύο κουταλιές ελαιόλαδο περίπου μέχρι να γίνει διάφανο." :)...προσπάθησε να βάζεις το λάδι 10 λεπτά με 20 πριν γίνει το φαγητό...γιατι...δεν κάνει να ζεσταίνεται πολύ και για πολύ ώρα Ωραία σελίδα! Θα πω καλή αρχή...

Το σχόλιο αυτό ξεκινά με την εκδήλωση ενδιαφέροντος από πλευράς σχολιαστή για τη συγκεκριμένη συνταγή, και με την υπόσχεσή του ότι θα επιχειρήσει να τη φτιάξει σύντομα. Αμέσως μετά, προβαίνει σε αρνητικό σχολιασμό συγκεκριμένου τρόπου παρασκευής μέρους της συνταγής (τσιγάρισμα), αποδοκιμάζοντας και απορρίπτοντας αυτή την πρακτική ('κρίμα που...') και προτείνοντας αντικατάστασή της από άλλη πρακτική ('καλύτερα να το αχνίζεις με το νερό'). Κατ' αυτόν τον τρόπο, ο σχολιαστής *διαφωνεί* με ένα σημείο της εκτέλεσης της συνταγής και έτσι *διαχωρίζει τη θέση του* από εκείνη της αναρτήτριας (στρατηγικές θετικής αγένειας), *συνδέοντάς* τη μαγειρική της με μία πρακτική που αφήνει να εννοηθεί ότι *είναι κακή* (στρατηγική αρνητικής αγένειας). Επιπλέον, δεδομένου ότι η παροχή συμβουλών συνήθως υποδηλώνει ότι αυτός/ή που τις παρέχει έχει μία εξειδίκευση στο θέμα για το οποίο συμβουλεύει (Locher και Limberg 2012), θεωρώ ότι το σχόλιο αυτό καθιστά εμφανή τη διαπραγμάτευση των σχέσεων ισχύος στη διάδραση, με τον σχολιαστή να φαίνεται να επιχειρεί να καταλάβει μια ανώτερη θέση έναντι της αναρτήτριας με βάση τις γνώσεις του περί του τι συνιστά καλή και τι κακή (και άρα, αποφευκτέα) πρακτική στη μαγειρική. Με τον τρόπο αυτό κατασκευάζει την ταυτότητα του ειδήμονα, η οποία, όπως τονίζεται στη μελέτη της Locher (2004: 32), είναι συνδεδεμένη με σχέσεις ισχύος και κυριαρχίας στη διάδραση. Στη συγκεκριμένη περίπτωση μάλιστα, ο σχολιαστής φαίνεται να ασκεί την ισχύ που συνεπάγεται η ανώτερη θέση του, παίρνοντας την πρωτοβουλία να δώσει συμβουλή που δεν του έχει ζητηθεί και προσπαθώντας να ελέγξει τις κινήσεις της αναρτήτριας ('καλύτερα να το αχνίζεις...'). Το πρώτο σχόλιο τελειώνει με ένα αίτημα του σχολιαστή για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το υλικό που δίνει στη συνταγή χαρακτηριστική μυρωδιά και γεύση.

Η αναρτήτρια απαντά στο σχόλιο αρχικά ευχαριστώντας το σχολιαστή για τη συμβουλή που της δίνει, ενώ υπόσχεται να την εφαρμόσει την επόμενη φορά που θα μαγειρέψει το συγκεκριμένο πιάτο. Στη συνέχεια η αναρτήτρια φαίνεται να υιοθετεί έναν απολογητικό τόνο, εξηγώντας με λεπτομέρειες πώς η ίδια εφαρμόζει τη μαγειρική πρακτική με την οποία διαφωνεί ο σχολιαστής. Η προσπάθειά της να διευκρινίσει και έτσι να υποστηρίξει τη δική της μέθοδο θεωρώ ότι αποτελεί ένδειξη ότι η αναρτήτρια έχει εκλάβει την παρέμβαση του σχολιαστή ως αγενή και έχει σε ένα βαθμό προσβληθεί από αυτήν. Το πιο σημαντικό σχετικά με την παροχή διευκρινίσεων εκ μέρους της αναρτήτριας είναι ότι κατ' αυτόν τον τρόπο, διαπραγματεύεται και η ίδια τη σχέση ισχύος στη διάδραση, διαχωρίζοντας τη μεθόδό της από την παραδοσιακή μέθοδο και διεκδικώντας για τον εαυτό της την ταυτότητα

της ‘τροποποιητριας’ έναντι της απλής ‘αναπαραγωγού’ αυτής της μεθόδου (βλ. ενότητα 2). Σε αυτό το σημείο αξίζει να τονιστεί ότι πολλές αναρτήτριες παρουσιάζουν τους εαυτούς τους ως ‘τροποποιητριες’ συνταγών, πιθανότατα σε μία προσπάθεια να διεκδικήσουν ανώτερη θέση από αυτής των ‘αναπαραγωγών’.

Το ενδιαφέρον με αυτό το μέρος της απάντησης της αναρτήτριας είναι ότι οι αναγνώστες/τριες (συμπεριλαμβανομένου του σχολιαστή) που κατέχουν στοιχειώδεις γνώσεις μαγειρικής διαπιστώνουν ότι η μέθοδος της, την οποία εκείνη διαχωρίζει από την παραδοσιακή, είναι στην ουσία ο παραδοσιακός τρόπος τσιγαρίσματος, το οποίο ακυρώνει την προσπάθειά της να εμφανιστεί ως τροποποιητρια. Από αυτήν την άποψη, στα μάτια του αναγνωστικού κοινού, η αναρτήτρια εμφανίζεται, ως αδαής, σε χαμηλότερη θέση γνώσεων και ισχύος από το σχολιαστή και τους/τις λοιπούς/ές αναγνώστες/τριες που αναγνωρίζουν την αστοχία της. Η αναρτήτρια ολοκληρώνει την απάντησή της δίνοντας στο σχολιαστή την πληροφορία που ζήτησε σχετικά με το συστατικό που δίνει άρωμα στο πιάτο, δείχνοντας έτσι επικοινωνιακή συνεργασιμότητα και προθυμία να βοηθήσει το σχολιαστή να καταλάβει καλύτερα τη συνταγή και το πιάτο.

Από τη συνολική συνεισφορά της, η αναρτήτρια φαίνεται να αντιμετωπίζει την επικοινωνιακή αυτή περίσταση σοβαρά και κανένα στοιχείο, γλωσσικό ή εξωγλωσσικό, στην απάντησή της δεν δείχνει ότι επιθυμεί να αστερευτεί. Η διαπίστωση αυτή μας κάνει να αντιληφθούμε αμέσως την *έμμεση αγένεια* υπό μορφή *ειρωνείας* στην ανταπάντηση του σχολιαστή που ακολουθεί. Πιο συγκεκριμένα, ο σχολιαστής αντιμετωπίζει τον ισχυρισμό περί διαφοροποιημένων, μη παραδοσιακών μαγειρικών μεθόδων της αναρτήτριας αρχικά χρησιμοποιώντας μια ευρέως αναγνωρίσιμη γλωσσική μορφή αναπαράστασης γέλιου (‘χαχα’) και στη συνέχεια δηλώνοντας ότι βρήκε αστεία την απάντησή της, αποδίδοντάς της έτσι την επιθυμία να αστερευτεί, την οποία η αναρτήτρια δεν φαίνεται να είχε. Η αντίθεση ανάμεσα στους ισχυρισμούς του σχολιαστή και στην εντύπωση που δίνει η απάντηση της αναρτήτριας, αλλά και η κατά λέξη επανάληψη των λεγομένων της σε μορφή άμεσου λόγου (ανάμεσα σε εισαγωγικά) και το σύμβολο του χαμόγελου που ακολουθεί οδηγούν στην ερμηνεία αυτού του μέρους της ανταπάντησης του σχολιαστή ως μία περίπτωση *έμμεσης αγένειας*, μέσω της οποίας ο σχολιαστής *ειρωνεύεται* την αναρτήτρια για την άστοχη περιγραφή της υποτιθέμενης τροποποίησης της παραδοσιακής μεθόδου μαγειρικής που συζητούν, αλλά και για την έλλειψη βασικών γνώσεων που τη χαρακτηρίζει.

Στη συνέχεια, υιοθετώντας έναν διδακτικό τόνο, ο σχολιαστής δίνει περαιτέρω συμβουλές στην αναρτήτρια σχετικά με τον σωστό και υγιεινό τρόπο διαχείρισης των μαγειρικών υλικών. Με τη νέα του συμβουλή, η οποία αυτή τη φορά φανεώνει μεγαλύτερης έντασης παραίνεση (‘προσπάθησε να βάζεις...’) και αιτιολογείται με βάση τους κανόνες υγιεινής διατροφής, ο σχολιαστής επανέρχεται στην ισχυρή ταυτότητα του ειδήμονα, υποβιβάζοντας έτσι την αναρτήτρια σε επίπεδο κατώτερο από το δικό του. Στην περίπτωση αυτή, είναι σαφές ότι με τη χρήση στρατηγικών αγένειας, ο σχολιαστής ασκεί την ισχύ που συνοδεύει την ανώτερη θέση του επί της αναρτήτριας και επιχειρεί να περιορίσει το πεδίο δράσης της, το οποίο επιβεβαιώνει τον ισχυρισμό των Locher και Bousfield (2008: 8) ότι «η αγένεια είναι μια μορφή άσκησης ισχύος».

Ο σχολιαστής ολοκληρώνει την ανταπάντησή του με ένα θετικό σχόλιο για τη συγκεκριμένη ιστοσελίδα και μία ευχή για καλή αρχή στη διαδικτυακή της πορεία. Τα τελευταία αυτά εκφωνήματα εκφράζουν με σαφήνεια την αποδοχή και υποστήριξη της διαδικτυακής προσπάθειας της αναρτήτριας από τον εν λόγω σχολιαστή. Το ενδιαφέρον εδώ είναι ότι η αναρτήτρια δεν απαντά ούτε στο θετικό

σχόλιο ούτε στην ευχή του σχολιαστή. Θεωρώ ότι η έλλειψη κάθε απαντητικού σχολίου εκ μέρους της είναι ένδειξη ότι η αναρτήτρια έχει εκλάβει την ανταπάντηση του σχολιαστή ως ειρωνική και προσβλητική και ότι δεν επιθυμεί να συνεχίσει την επικοινωνία με το συγκεκριμένο άτομο.

Η έλλειψη ανταπόκρισης εκ μέρους της αναρτήτριας φαίνεται να είναι μία γενικότερη ανταπόκριση σε ένα άτομο που έχει προσπαθήσει με διάφορες στρατηγικές να μειώσει τη θέση της στη διάδραση και να γελοιοποιήσει την προσπάθειά της να εμφανιστεί ως τροποποιητρια παραδοσιακής μεθόδου μαγειρικής. Η σιωπή της σημαίνει, κατά τη γνώμη μου, ότι, σε αυτό το σημείο, η προηγούμενη προθυμία της να επικοινωνήσει με το σχολιαστή έχει δώσει τη θέση της στην απόρριψη του σχολιαστή ως ατόμου που με τον τρόπο που παρείχε συμβουλές για τις οποίες δεν είχε υπάρξει καν αίτημα, έχει προσβάλει την αναρτήτρια. Επιπλέον, με τη σιωπή της, η αναρτήτρια πιθανόν επιχειρεί να περισώσει τη θέση και την ισχύ που προσπάθησε να διεκδικήσει στη διάδραση.

Το παράδειγμα που συζητήθηκε διεξοδικά σε αυτή τη μελέτη είναι ένα από τα πολλά παρόμοια παραδείγματα τα οποία καθιστούν σαφές ότι στα ερασιτεχνικά ελληνικά ιστολόγια που εξετάστηκαν, οι περιπτώσεις αγένειας που εντοπίστηκαν είναι απολύτως σχετικές με την κατασκευή ταυτοτήτων των συμμετεχόντων/ουσών και με την αδιάλειπτη διαπραγμάτευση των μεταξύ τους σχέσεων ισχύος.

6 Συμπερασματικά

Η παρούσα μελέτη εξέτασε την ύπαρξη αγένειας σε ελληνικά ιστολόγια συνταγών και συζήτησε περιπτώσεις συμπεριφοράς για τις οποίες τα ίδια τα εμπλεκόμενα άτομα παρέχουν ενδείξεις ως προς το ότι τις εκλαμβάνουν ως αγενείς και προσβλητικές. Τα ευρήματα της έρευνας καταδεικνύουν ότι, στο συγκεκριμένο περιβάλλον, οι περιπτώσεις προσβλητικής λεκτικής συμπεριφοράς είναι περιπτώσεις άμεσης και έμμεσης αγένειας, περιλαμβάνοντας κυρίως στρατηγικές *διαχωρισμού της θέσης του σχολιαστή από τους άλλους, επιδίωξη διαφωνίας, υποτίμηση και γελοιοποίηση των άλλων, σύνδεση των άλλων με αρνητικά χαρακτηριστικά, αλλά και ειρωνεία.*

Σε ένα περιβάλλον όπως τα ιστολόγια συνταγών από ερασιτέχνες, όπου δεν υπάρχουν προκαθορισμένες σχέσεις θεσμικής ισχύος, διαπιστώθηκε ότι οι συμμετέχοντες/ουσες χρησιμοποιούν διάφορες στρατηγικές αγένειας προκειμένου να κατασκευάσουν συγκεκριμένες κοινωνικές ταυτότητες και κατ' αυτόν τον τρόπο να διαπραγματευτούν την κατανομή της ισχύος στη διάδραση.

Η διαπίστωση ύπαρξης αγένειας στα σχόλια των ελληνικών ερασιτεχνικών ιστολογίων συνταγών παρουσιάζει ενδιαφέρον, καθώς για πρώτη φορά καταδεικνύεται αυτή η συμπεριφορά στο συγκεκριμένο είδος διαδικτυακής διάδρασης. Ενδιαφέρον παρουσιάζει επίσης και η προοπτική να εξεταστεί η ύπαρξη και διαχείριση συγκρουσιακού λόγου στο ίδιο περιβάλλον, λόγου που έχει πρόσφατα συζητηθεί (Evans, Jeffries και O'Driscoll 2019) εκτενώς σε σχέση με την αγένεια.

Βιβλιογραφία

- Bou-Franch, Patricia, Nuria, Lorenzo-Dus, και Pilar Garcés-Conejos Blitvich. 2012. "Social Interaction in YouTube Text-based Polylogues: A Study of Coherence." *Journal of Computer-Mediated Communication* 17:510-521.
- Bousfield, Derek. 2008. *Impoliteness in Interaction*. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins.

- Culpeper, Jonathan. 1996. "Towards an Anatomy of Impoliteness." *Journal of Pragmatics* 25(3):349-367.
- Culpeper, Jonathan. 2005. "Impoliteness and Entertainment in the Television Quiz Show: The Weakest Link." *Journal of Politeness Research: Language, Behaviour, Culture* 1:35-72.
- Culpeper, Jonathan. 2011. *Impoliteness: Using Language to Cause Offence*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Culpeper, Jonathan, Derek Bousfield, και Anne Wichmann. 2003. "Impoliteness Revisited: With Special Reference to Dynamic and Prosodic Aspects." *Journal of Pragmatics* 35(10-11):1545-1579.
- Duszak, Anna, επιμ. 2002. *Us and Others*. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins.
- Eckert, Penelope, και Sally McConnell-Ginet. 1992. "Think Practically and Look Locally: Language and Gender as Community-based Practice." *Annual Review of Anthropology* 21:461-90.
- Evans, Matthew, Lesley Jeffries, και Jim O'Driscoll, επιμ. 2019. *The Routledge Handbook of Language in Conflict*. London, New York: Routledge.
- Garcés-Conejos Blitvich, Pilar. 2009. "Impoliteness and Identity in the American News Media: The 'Culture Wars'." *Journal of Politeness Research* 5(2):273-304.
- Garcés-Conejos Blitvich, Pilar. 2010. "A Genre Approach to the Study of Impoliteness." *International Review of Pragmatics* 2:46-94.
- Garcés-Conejos Blitvich, Pilar. 2018. "Globalization, Transnational Identities, and Conflict Talk: The Superdiversity and Complexity of the Latino Identity." *Journal of Pragmatics* 134:120-133.
- Garcés-Conejos Blitvich, Pilar, και Maria Sifianou. 2017. "Im/politeness and Identity." Στο Jonathan Culpeper, Michael Haugh, και Daniel Kádár (επιμ.), *The Palgrave Handbook of Linguistic Im/politeness*, 227-256. London: Palgrave Macmillan.
- Graham, Sage. L. 2019. "Interaction and Conflict in Digital Communication." Στο Matthew Evans, Lesley Jeffries, και Jim O'Driscoll. (επιμ.), *The Routledge Handbook of Language in Conflict*, 310-328. London, New York: Routledge.
- Haugh, Michael. 2007. "The Discursive Challenge to Politeness Research: An Interactional Alternative." *Journal of Politeness Research* 3:295-317.
- Hine, Christine. 2000. *Virtual Ethnography*. London: Sage.
- Holmes, Janet. 2005. "Politeness and Postmodernism: An Appropriate Approach to the Analysis of Language and Gender?" *Journal of Sociolinguistics* 9(1):108-117.
- Locher, Miriam A. 2004. *Power and Politeness in Action: Disagreements in Oral Communication*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Locher, Miriam A., και Derek Bousfield. 2008. "Impoliteness and Power in Language." Στο Derek Bousfield, και Miriam A. Locher (επιμ.), *Impoliteness in Language: Studies on its Interplay with Power in Theory and Practice*, 1-17. Berlin, New York: Mouton de Gruyter.
- Locher, Miriam A., και Holger Limberg. 2012. "Introduction to Advice in Discourse." Στο Holger Limberg, και Miriam A. Locher (επιμ.), *Advice in Discourse*, 1-27. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins.
- Locher, Miriam A., και Richard J. Watts. 2005. "Politeness Theory and Relational Work." *Journal of Politeness Research* 1:9-33.
- Lofgren, Jennifer. 2013. "Food Blogging and Food-related Media Convergence." *M/C Journal*, 16(3). Accessed August 26, 2017. <<http://journal.media-culture.org.au/index.php/mcjournal/article/view/638>>.

- McGaughey, Kerstin. 2010. "Food in Binary: Identity and Interaction in Two German Food Blogs." *Cultural Analysis* 9:69-98.
- Swales, John. 1990. *Genre Analysis. English in Academic and Research Settings*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Tzanne, Angeliki. 2019. "Politeness, Praising, and Identity Construction in a Greek Food Blog." Στο Eva Ogiermann, και Pilar Garcés-Conejos Blitvich (επιμ.), *From Speech Acts to Lay Understandings of Politeness*, 48-67. Cambridge: Cambridge University Press.